

государственной санитарной эпидемиологической экспертизы. *Современные проблемы токсикологии*. 2006. №4. С. 38–43.

12. ДСТУ ISO 11269-1:2004. Якість ґрунту. Визначання дії забрудників на флору ґрунту. Ч. 1. (ISO 11269-1:1993, IDT). Метод визначення гальмівної дії на ріст коренів. Чинний від 2005-07-01. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2005. 14 с.

УДК 378.147.88

ЗНАЧЕННЯ ЗАКОРДОННОЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ АГРОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В КОНТЕКСТІ ОТРИМАННЯ НИМИ ПРОФЕСІЙНОГО ДОСВІДУ

Коляда В.П. – к.с.-г.н., старший викладач кафедри агрохімії,
ґрунтознавства та землеробства,
ДВНЗ «Луганський національний аграрний університет»
Корчашкіна Л.А. – к.б.н., завідувач кафедри агрохімії,
ґрунтознавства та землеробства,
ДВНЗ «Луганський національний аграрний університет»
Чугаєв О.В. – к.с.-г.н., в.о. декана агрономічного факультету,
ДВНЗ «Луганський національний аграрний університет»

У статті розглядається роль закордонної виробничої практики студентів агрономічних спеціальностей в країнах Європейського Союзу у контексті їх знайомства з особливостями організації праці та функціонування агропідприємств різної форми власності та спеціалізації. Представлено результати зустрічей і опитувань студентів-практикантів та сформульовано основні особливості проходження виробничої практики в країнах Європейського Союзу. Розглянуто практичні поради студентів-практикантів, що можуть бути використані для прискорення їх інтеграції в європейський професійний простір з метою підвищення рівня компетенції, підтвердження теоретичних знань практичними навичками та отриманням належної кваліфікації.

Ключові слова: студенти, виробнича практика, професійний досвід, євроінтеграція, кваліфікація.

Коляда В.П., Корчашкіна Л.А., Чугаєв О.В. Значение производственной практики за границей для студентов агрономических специальностей в контексте получения ими профессионального опыта

В статье рассматривается роль заграничной производственной практики студентов агрономических специальностей в странах Европейского Союза в контексте их знакомства с особенностями организации труда и функционирования агропредприятий различной формы собственности и специализации. Представлены результаты встреч и опросов студентов-практикантов, а также сформулированы основные особенности прохождения производственной практики в странах Европейского Союза. Рассмотрены практические советы студентов-практикантов с целью ускорения интеграции в европейскую профессиональную среду с целью повышения уровня компетенции, подтверждения теоретических знаний практическими навыками и получением соответствующей квалификации.

Ключевые слова: студенты, производственная практика, профессиональный опыт, евроинтеграция, квалификация.

Koliada V.P., Korchashkina L.A., Chuhaiev O.V. The importance of foreign work internship for students of agronomic specialties in the context of their professional experience

In the article the role of foreign work internship of students of agronomic specialties in European Union countries in the context of their acquaintance with European peculiarities of labor organization and functioning of agribusinesses of different forms of ownership and specialization is considered. The results of conversations and surveys of students-practitioners about the peculiarities of the foreign internship in the European Union countries are presented. The main features and the practical advices of students are considered. Such information can be used to accelerate their integration into European professional environment in order to increase the level of competence, confirm theoretical knowledge with practical skills and obtain appropriate qualifications.

Key words: *students, work internship, professional experience, EU-integration, qualification.*

Постановка проблеми. Система вищої освіти в Україні на цьому етапі свого розвитку перебуває в активній фазі реформування та трансформації, підтвердженням цього є прийнятий у 2014 році Закон «Про вищу освіту», який приділяє значну увагу формуванню ефективних механізмів забезпечення якості вищої освіти [1, с. 84]. Сфера вищої освіти як сполучна ланка між наукою і виробництвом останнім десятиліттям прагне до сучасних форм кооперації – галузевої та міжгалузевої інтеграції. Поясненням цьому, на думку Г. Чекаловської, може бути посилення економічного значення освіти, необхідність раціонального використання ресурсів, розширення масштабів перепідготовки та підвищення кваліфікації робочої сили [2, с. 221]. Цей факт, як і заявлений курс держави на інтеграцію в європейське культурне, академічне, професійне та економічне середовище, змушує викладачів оперативніше реагувати на потреби подальшої реалізації майбутніх випускників вищих навчальних закладів як кваліфікованих фахівців, науковців та спеціалістів своєї справи в Україні та за її межами. В умовах актуалізованого пошуку шляхів оптимізації системи вищої професійної освіти та її приведення до відповідності з найкращими європейськими і світовими стандартами основний акцент у підготовці майбутніх кадрів, на нашу думку, має ставитися не тільки на структуральних змінах у системі та поступовому оновленні застарілих теоретичних баз знань, але й на їх реальному закріпленні в умовах сучасного та високотехнологічного виробництва, яке властиве більшості європейських країн та набуває поширення і в нашій державі. Для України як країни із значним потенціалом реалізації в аграрній сфері є неприйнятним такий рівень знань, отриманих випускниками, який не повністю відповідає вимогам потенційних роботодавців до практичних навичок й умінь. Започатковані аграрними холдингами курси підвищення кваліфікації для молодих спеціалістів та сумісні освітньо-виробничі проекти між академічними інституціями та представниками виробництва зараз перебувають у стадії формування і не вирішують в проблему відсутності сучасного практичного досвіду у вчорашніх випускників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив глобалізації на систему вищої освіти відбувається по-різному. Як зауважила Т. Стрюк, з одного боку, зникають кордони між державами та з'являються можливості до активного партнерства з міжнародним співтовариством, а з іншого – прагнення до такого співтовариства впливає на локальний розвиток освітнього процесу [3, с. 136]. Додатково слід враховувати і те, що на думку європейців, вища освіта є осередком культурного розвитку, де народжуються ініціативи із суспільних перетворень і формується культурна ідентичність [4, с. 53]. Водночас зміна соціальної ситуації, громадської свідомості, цінностей і сенс-життєвих орієнтацій українського суспільства в результаті курсу держави на європейську інтегра-

цію вже зумовили пошук нових підходів, спрямованих на реформування аграрної освіти з урахуванням всього попереднього досвіду. Великого значення набуває не тільки зміна змісту і технологій аграрної освіти, але й реорганізація підготовки студентів сільськогосподарських вузів у плані вдосконалення процесу становлення їх професійної самосвідомості. Важливу роль у вирішенні цього питання відіграє закордонне стажування студентів, яке має на меті закріпити отриманий теоретичний матеріал і навіть поглибити його через ознайомлення із сучасними методами господарювання, отримання досвіду спілкування із європейськими колегами та стимулювання самостійної самоорганізації до прийняття рішень у професійній сфері.

Саме у ході такої практики весь попередньо отриманий теоретичний матеріал оформлюється в реальну оболонку та проходить перевірку на відповідність отриманих знань дійсності. Виробнича практика за кордоном більше, ніж теоретична підготовка, бере участь в формуванні професійної самосвідомості особистості та євроінтеграційного досвіду майбутнього фахівця агропромислового комплексу (далі – АПК). Проходження практики окреслює перед студентом коло завдань, вирішення яких дозволяє отримати не лише якісну професійну підготовку, але й успішно інтегруватися у нове професійне середовище. З огляду на це В. Семикін та П. Лебедчук виділяють такі завдання:

- спостереження за діяльністю господарства (підприємства), на якому відбувається практика, з метою розгляду цієї діяльності в безпосередньому зв'язку з її соціальною складовою (внутрішні взаємовідносини, умови праці, цілі та стратегії господарства тощо);
- удосконалення теоретичних знань та їх інтеграція до практичної діяльності;
- озброєння майбутніх фахівців знаннями про призначення, сутність і специфіку професійної діяльності;
- створення установки на особистісний, соціально-моральний та професійний розвиток;
- формування професійних умінь, індивідуального стилю діяльності;
- розвиток навичок для отримання необхідної інформації, ведення відповідної документації, спілкування, вміння інтегруватися в трудовий колектив;
- психологічна адаптація до обраної професії та формування основ науково-пізнавальної діяльності студента;
- формування творчого і дослідницького підходів до професійної діяльності [5, с. 3].

Оскільки попереднього досвіду проходження виробничої практики в агропідприємствах, організаціях або невеликих приватних сімейних господарствах ЄС із сучасним рівнем технологій в сільському господарстві у більшості студентів перед поїздкою немає, питання врахування особливостей проходження такого стажування та практичних порад від тих, хто вже з практики повернувся, потребує уваги та лишається надзвичайно актуальним.

Постановка завдання. Дослідження проводилося шляхом відкритого спілкування та опитування тих студентів агрономічних спеціальностей, які впродовж свого навчання проходили виробничу практику в країнах ЄС. Кількість опитаних – 30 студентів. Ключові теми, які обговорювалися та з яких ставилися запитання, такі: «Загальні враження від виробничої практики у ЄС, її особливості та переваги на Вашу думку», «Роль виробничої практики у

формуванні власного професійного досвіду та пропозиції щодо оптимізації проходження практичної підготовки у країнах ЄС». Метою цієї наукової роботи було висвітлення за результатами опитувань ролі закордонної виробничої практики як одного зі стимулюючих інструментів вищої професійної освіти та унікальної можливості для студентів агрономічних спеціальностей отримати перший професійний та культурний євроінтеграційний досвід. На основі отриманої від студентів-практикантів інформації та власного досвіду автори аналізували особливості проходження практики та висловлені побажання студентів щодо її оптимізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дані, отримані в ході дослідження, підтверджують справедливість ствердження про вплив проходження виробничої практики в ЄС на структуру професійної самосвідомості студентів, ступінь сформованості у них установки на майбутню професійну діяльність та особливості професійного становлення.

Виявлено, що під час проходження виробничої практики підготовка студентів безпосередньо поєднується з професійною діяльністю у європейській країні, внаслідок чого до прийняття ними професійних цінностей додаються навички інтеграції у нове професійне та культурне середовище.

Цей принцип спирається на багато соціальних, культуральних та психологічних положень. Основою принципу є така закономірність: знаходження 100% часу у європейському професійному та культурному середовищі неодмінно матиме вплив на світогляд майбутнього спеціаліста, його здатність працювати як в стандартних, так і змінних умовах з мобілізацією всіх його професійних якостей. Що більше отримані студентами знання (мови спілкування, культури країни, особливостей існування галузі, в якій відбувається стажування) будуть взаємодіяти з життям, застосовуватися на практиці та впливати на навколишні процеси і явища, то вищою буде зацікавленість практиканта у подальшому обміні професійними та культурними знаннями.

З огляду на матеріали, отримані впродовж опитування респондентів, більше двох третин (29 студентів) повністю або в майже повністю задоволені рівнем організації практики та її результатами.

Обговорюючи тему «Загальні враження від виробничої практики у ЄС, її особливості та переваги на Вашу думку» більшість респондентів пов'язали негативні аспекти практики з дефіцитом теоретичної підготовки та важким періодом акліматизації до нових умов, режиму й графіку роботи (27 студентів). Необхідно відзначити, що деякі студенти зізнавалися, що шкодують про те, що під час навчання ставилися не так відповідально до придбання знань (наприклад іноземної мови) і умінь (наприклад навиків водіння), як це вимагалося, і через визначений період стажування змушені були підійти до цього усвідомлено. Основними особливостями, з якими стикалися всі студенти впродовж проходження практики, є такі:

1) недостатній рівень практичних умінь та навичок для успішного виконання обов'язків на початковому етапі через слабкий зв'язок між теоретичними курсами, які викладаються у ВНЗ, та їх практичною складовою;

2) багатофункціональність в обов'язках та великий обсяг завдань, не завжди пов'язаних з майбутньою спеціальністю;

3) брак часу як на засвоєння нової інформації, так і на відпочинок у поєднанні з напруженим робочим графіком.

Більша ж частина опитаних (28 студентів) високо оцінила роль виробничої практики у формуванні власного професійного досвіду, у налагодженні контактів з європейськими колегами, вивченні мови країни, в якій відбувалося стажування. Додатково респонденти звернули увагу на необхідність підсилення практичного боку підготовки для отримання студентами реальних навичок, затребуваних у європейських господарствах. Дослідження підтвердило, що виробнича практика в абсолютній більшості випадків позитивно впливала на отримання професійного та культурного (євроінтеграційного) досвіду, сприяла появі позитивного погляду на майбутню професійну діяльність та створювала умови для міжкультурного діалогу у вигляді спілкування з новим оточенням (колегами, друзями, знайомими). Більшість з опитаних респондентів знаходила час на відвідування місцевих туристичних пам'яток або культурних заходів (подій), які відбувалися в зазначеній країні в цей час. Основні переваги виробничої практики в ЄС, які виділяли всі опитані респонденти, такі:

1) практики та стажування за кордоном дозволяють залучити в освітній процес університету нові підходи до організації процесу навчання в рамках Болонського процесу та збагатити знання студентів оновленим сучасним та актуальним досвідом;

2) стажування дозволяють значно поглибити існуючі знання однієї з європейських мов (англійська, німецька, французька, польська або інші) та сприяють вивченню мови через її щоденне використання на побутовому рівні;

3) упродовж практики студенти пізнають культуру та традиції країни, в якій вони перебувають на стажуванні, відвідують історичні та пам'ятні місця, спортивні, культурні та святкові заходи тощо;

4) проживання в європейських родинах та спостереження за їх побутом дозволяє зануритися до іншого ритму життя, зав'язати нові знайомства налагодити дружні стосунки та стимулювати мультикультуральне спілкування в майбутньому з розширенням своїх ціннісних і якісних орієнтирів;

5) рівень оплати праці практикантів лишається вищим порівняно з аналогічним типом робіт в нашій державі, а отримані навички та досвід роботи дозволяють у випадку меншої привабливості працевлаштування в Україні планувати кар'єру в ЄС.

Як відомо, професійна практика покликана закріпити теоретичний матеріал і навіть поглибити його. На думку А.Ю. Мягкова, завдання її також полягає в усуненні невідповідностей між теоретичними знаннями, уявленнями і практичним оточенням в реальності; апробуванні отриманих знань на практиці в умовах реального сільськогосподарського виробництва; оцінюванні власного професійного та особистісного потенціалу, адаптації до сучасних вимог майбутньої професії. Практика дає шанс зарекомендувати себе на можливому майбутньому місці роботи [6, с. 109]. Названі положення зумовлені не лише обмеженістю теорії в плані цілісності освоєння матеріалу, а й тим, що теоретичний матеріал не завжди відповідає дійсності і не може бути універсальним в усіх країнах.

Наслідком нехтування подібними проблемами, на думку декількох респондентів (5 студентів), є низький рівень реально корисних знань, нездатність молодого фахівця повноцінно орієнтуватися в професійному середовищі і небажання роботодавця надавати випускнику робоче місце. Багато вітчизняних підприємств під час прийому фахівців на роботу обов'язковою умовою вказують наявність досвіду роботи. Така вимога не безпідставна, а є наслідком

невідповідності теоретичних знань випускників вузів реальним вимогам. Водночас отримання сучасного європейського професійного та культурного досвіду в більшості організацій та господарств вважається перевагою на початку повноцінної професійної діяльності молодого фахівця.

Доцільно відокремити і деякі з побажань респондентів (представлено нижче), які б у вигляді відповідних змін можна було б внести у виробничі та навчальні плани організації стажувань.

Основні побажання респондентів-практикантів щодо оптимізації проходження практичної підготовки у країнах ЄС:

1) внести зміни до теоретичних курсів, що викладаються у ВНЗ, з метою забезпечення зв'язку теоретичного матеріалу з практичними умовами використання;

2) підвищити кількість практик впродовж навчання на різних курсах ВНЗ;

3) у разі схвальних відгуків від працевлаштувачів розглянути можливість працевлаштування випускників у відповідних господарствах після отримання дипломів;

4) забезпечити поглиблену та тривалу підготовку студентів до проходження практики через стимулювання вивчення іноземної мови, екскурсії у господарства та на підприємства аналогічного профілю, ознайомленням з культурними особливостями країни, яку практикант планує відвідати.

Висновки і пропозиції. Проведені в результаті зустрічей опитування підтвердили положення про те, що практика в ЄС позитивно впливала на професійне усвідомлення більшості студентів та сприяла формуванню у них стійких позитивних установок на працю за фахом у майбутньому. Студенти-практиканти вказували, що така практика була інструментарієм професійної соціалізації майбутніх фахівців та сприяла міжкультурному діалогу. Пропонується і в подальшому сприяти налагодженню мультикультурального спілкування українських студентів зі світом та поглибленню їх актуальних професійних знань.

Технічно сучасні європейські господарства і підприємства є цікавими для майбутніх фахівців АПК як такі, що дають можливість розширити професійний світогляд, отримати передовий світовий досвід з метою перенесення його в українську діяльність, ознайомитися з культурою та особливостями країн ЄС. Студенти після проходження практики долучають як до академічного середовища, так до вітчизняного сільськогосподарського виробництва нові ідеї, частіше просуваються в кар'єрному зростанні. З огляду на перераховані положення запропоновано й у подальшому сприяти проходженню виробничої практики студентами агрономічних спеціальностей в країнах ЄС через її важливу роль в системі вищої професійної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Реформи під мікроскопом: 2015 рік / за ред. В. Міського, О. Галушки. Київ: Видавничий центр Інституту Медіа Права, Упорядкування, 2015. 88 с.

2. Чекаловська Г. Аспекти реформування вищої освіти в Україні: економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільського національного економічного університету / за ред. В.А. Дерія. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. Том 21. № 2. С. 220–228.

3. Стрюк Т. Академічна мобільність як спосіб інтернаціоналізації вищої освіти. *Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти*: мат. Всеукр. наук.-пр. конф. Запоріжжя: Запорізький національний університет МОН України. 2017. С. 136–138.

4. Норберт А. Сильна вища освіта – виклики в Німеччині та Європейському Союзі. *Вища освіта в Україні: порядок денний для реформ* / за заг. ред. Є.Б. Ніколаєва. Київ: Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2017. Розділ 8. С. 53–56.

5. Семькин В., Лебедчук П. Значение производственной практики в формировании будущего специалиста АПК и пути ее совершенствования в контексте использования зарубежного опыта. *Вестник КГСХА*. 2012. № 9. С. 2–4.

6. Мягков А.Ю. Производственная практика глазами студентов технического вуза (по материалам социологического исследования). *Образование и наука*. 2015. № 4 (123). С. 100–113.